

[https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(1\).14](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(1).14)
UDC 339.92(4-16EU+478)

ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF SOME EU MEMBER STATES OR IN THE PROGRESS OF ACCESSION TO THE EU – ANTICIPATED CHALLENGES AND STRATEGIES FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Viorica Ursu*, ORCID: 0000-0003-4194-4799,
Daniel Ursu, ORCID:0009-0001-6370-7818,
Maria Slobozianu, ORCID:0009-0009-0651-054X

Technical University of Moldova, 168 Ștefan cel Mare Blvd, Chisinau, Republic of Moldova

*Corresponding author: Viorica Ursu, viorica.ursu@dp.utm.md

Received: 02. 19. 2024

Accepted: 03. 23. 2024

Abstract. The process of joining the European Union (EU) represents a complex and significant undertaking for the candidate countries, and the experience of this process can be influenced by a variety of socioeconomic, political and institutional factors. In the context of the Republic of Moldova, which has shown an increased interest in joining the EU, there is an opportunity to learn from the experience of other EU member states that have gone through the accession process in the past. These countries, which have already become EU members, or are candidate states, “have navigated” through similar stages of negotiation, implementation of reforms and adjustment to the standards and requirements of the European community. Their experiences provide a valuable source of information and perspectives for the Republic of Moldova in its own accession process. By analyzing the research and the problems encountered in the EU accession process in other member states, this article aims to identify learned lessons, anticipated challenges and the effective strategies that could be applied in the specific context of the Republic of Moldova.

Key words: *accession, experience, reforms, member states, strategies, member state.*

Rezumat. Procesul de aderare la Uniunea Europeană (UE) reprezintă un angajament complex și semnificativ pentru țările candidate, iar experiența acestui proces poate fi influențată de o varietate de factori socio-economici, politici și instituționali. În contextul Republicii Moldova, care a manifestat un interes crescut pentru aderarea la UE, există oportunitatea de a trage învățăminte din experiența altor state membre ale UE care au trecut prin procesul de aderare în trecut. Aceste țări, care au devenit deja membre ale UE, sau sunt state candidate, au „navigat” prin etape similare de negociere, implementare a reformelor și ajustare la standardele și cerințele comunității europene. Experiențele lor oferă o sursă valoroasă de informații și perspective pentru Republica Moldova în propriul său parcurs de aderare. Prin analiza cercetărilor și a problemelor întâlnite în procesul de aderare la UE în alte state membre, acest articol își propune să identifice lecții învățate, provocări anticipate și strategii eficiente care ar putea fi aplicate în contextul specific al Republicii Moldova.

Cuvinte cheie: *aderare, experiență, reforme, state membre, strategii, stat membru.*

1. Introducere

Procesul de integrare europeană în regiunea Balcanilor de Vest și a Europei Centrale a fost un subiect de interes crescut în ultimele decenii, deoarece statele din această zonă și-au exprimat dorința de a deveni membre ale Uniunii Europene. Pentru a se alinia standardelor și valorilor europene, aceste state au implementat reforme extinse în diverse domenii, inclusiv legislația electorală, sistemul judiciar, combaterea corupției și a crimei organizate, precum și îmbunătățirea condițiilor de detenție [1].

Cu toate acestea, procesul de integrare europeană nu a fost lipsit de provocări și obstacole, iar unele state au înregistrat progrese mai lente decât altele. Este important să înțelegem lecțiile învățate din experiența acestor state în ceea ce privește procesul lor de aderare la UE, deoarece acestea pot oferi ghidare și insight-uri valoroase pentru alte țări care urmăresc același obiectiv, cum ar fi Republica Moldova. Prin analiza strategiilor, politicilor și rezultatelor acestor state, putem identifica aspecte cheie și bune practici care ar putea fi aplicate în mod eficient în contextul moldovean, contribuind astfel la avansarea procesului său de integrare europeană.

2. Materiale și Metode

Pentru realizarea acestui studiu, s-a efectuat o analiză exhaustivă a literaturii de specialitate disponibile în texte relevante referitoare la procesul de integrare europeană a țărilor din regiunea Balcanilor de Vest, inclusiv Muntenegru, Serbia, Albania, Bosnia și Herțegovina și Slovenia, Croația, printre altele. Această analiză a avut ca obiectiv principal extragerea de concluzii și recomandări relevante pentru Republica Moldova în contextul aderării sale la Uniunea Europeană.

Metodele utilizate în cadrul acestui studiu au inclus cercetarea documentară intensivă, interpretarea atentă a datelor existente și analiza critică a surselor relevante. Utilizarea software-ului a constat în principal în instrumente standard de procesare de text, cum ar fi Microsoft Word și Excel, pentru organizarea și sintetizarea informațiilor colectate. Aceste metode au permis o abordare riguroasă și sistematică în evaluarea progreselor și provocărilor întâlnite de către statele analizate în cadrul procesului lor de integrare europeană.

3. Rezultate și Discuții

Dacă să facem o retrospectivă a situației de aderarea la UE, de la ultimul stat membru din 2013 până în prezent, putem constata că, în iulie 2013, s-a înregistrat un moment semnificativ pentru Uniunea Europeană, odată cu aderarea Croației, care a devenit cel de-al 28-lea stat membru la acea perioadă. Dar situația s-a schimbat, dat fiind faptul că Regatul Unit a decis să iasă din componența UE la 31 ianuarie 2020. Din 2013 și până în prezent, nicio altă țară nu s-a alăturat Uniunii Europene, dar în ultimii ani, s-au inițiat nai multe discuții și negocieri privind aderarea cu diverse țări, precum Turcia, Muntenegru și Serbia. De asemenea, Albania și Macedonia de Nord au început să exploreze posibilitatea de a deveni membri UE, începând cu luna iulie a anului 2022. La sfârșitul anului 2022, Bosnia și Herțegovina a fost recunoscută ca țară candidată, în timp ce Kosovo și-a exprimat dorința de a adera la UE. Mai recent, în iunie 2022, Ucraina și Moldova au primit statutul de țări candidat la aderare, iar la 8 noiembrie 2023, Comisia Europeană a recomandat Consiliului să înceapă negocierile de aderare cu Ucraina și Moldova.

Analiza procesului de extindere a Uniunii Europene către statele din Balcanii de Vest și alte țări candidate precum Ucraina și Republica Moldova dezvăluie un angajament ferm al

UE față de extinderea sa în regiunea Europei Centrale, de Est și a Balcanilor. Această extindere este percepută ca un demers strategic pentru consolidarea stabilității, promovarea democrației și a valorilor europene în aceste state, precum și pentru consolidarea securității în regiunea înconjurătoare.

În timp ce procesul de extindere a UE a fost unul de succes în trecut, aderarea unor state din Balcanii de Vest este abordată cu o atenție deosebită, dată fiind istoria recentă a conflictelor și instabilității din regiune. Aderarea acestor state este percepută ca un pas crucial pentru întărirea păcii și stabilității în Balcani și pentru consolidarea democrației și a statului de drept în aceste țări.

Uniunea Europeană recunoaște importanța abordării individuale pentru fiecare stat în parte, având în vedere specificul și provocările cu care se confruntă fiecare. Totodată, UE promovează dialogul și cooperarea regională în vederea soluționării problemelor comune și promovării unui proces de integrare europeană sustenabil și inclusiv.

Prin intermediul procesului de aderare, Uniunea Europeană oferă asistență și sprijin financiar pentru reformele structurale și instituționale necesare în vederea alinierii cu standardele și valorile europene. Aderarea la UE oferă, de asemenea, perspective economice și sociale semnificative pentru statele candidate, prin accesul la piața internă și la fondurile europene destinate dezvoltării regionale și modernizării infrastructurii.

Procesul de extindere a Uniunii Europene către statele din Balcanii de Vest și Europei Centrale reflectă angajamentul continuu al UE față de promovarea păcii, stabilității și progresului în Europa și în regiunea balcanică. Aderarea acestor state la UE reprezintă nu doar un pas către integrarea europeană, ci și un semn al angajamentului lor față de valorile și principiile europene [2, p. 96].

Așa cum s-a exprimat autorul Morari C, în cercetarea "Western Balkan Countries on the Road of European Integration: Tezults and Tendencies", Republica Moldova și statele din Balcanii de Vest au experimentat probleme similare după obținerea independenței și în timpul procesului de integrare în Uniunea Europeană. Pe dimensiunea externă, Uniunea Europeană a desfășurat acțiuni pentru a susține opțiunea europeană a acestor state și pentru a asigura stabilitatea și dezvoltarea regiunii prin implementarea unor reforme. În acest sens, în anul 1999 a fost inițiat Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, cu scopul de a sprijini statele în eforturile lor de a promova pacea, democrația, respectarea drepturilor omului și prosperitatea economică, în vederea stabilizării întregii regiuni.

Totuși, există și diferențe notabile, în special în planul politic. Republica Moldova a ezitat să-și exprime în mod public intențiile de aderare la Uniunea Europeană pentru o perioadă considerabilă, în timp ce curentele politice legate de unionism au fost mai evidente, sugerând posibilitatea unei uniri cu România, ceea ce ar fi presupus recunoașterea eforturilor sale de aderare la UE.

În multe privințe, negocierile cu statele din Balcanii de Vest sunt considerate similare cu cele avute cu statele din Europa Centrală și de Est care au aderat la UE în anii 2004 și 2007, având în vedere istoria lor comună. Această asemănare se referă în primul rând la structura instituțională a negocierilor și la poziția Uniunii Europene în domeniile cheie. Cu toate acestea, există și diferențe semnificative care trebuie luate în considerare [3, p. 576].

Istoria Balcanilor de Vest, împreună cu Republica Moldova, prezintă un context complex și interconectat, deoarece, similar cu Moldova, politicile externe ale statelor din această regiune au oscilat între orientări europene și influențe pro-ruse. Această fluctuație a

avut ca rezultat o stagnare în procesul de integrare europeană al Republicii Moldova, care a durat ani de zile.

Așa cum susține Mayhew A, în cercetarea “Enlargement of the EU: an Analysis of the Negotiations for Countries of the Western Balkans”, se anticipă că acquis-ul comunitar ar putea suferi modificări semnificative înainte ca ultima țară din regiune să adere la Uniunea Europeană. Aceste modificări pot implica atât adoptarea unor noi reguli, cât și simplificarea sau eliminarea unor reguli existente pentru a facilita procesul de aderare. De asemenea, este posibil să fie necesare amendamente la tratatele UE pentru a reflecta schimbările instituționale esențiale. În plus, condiționalitatea pentru aderare ar putea să devină mai strictă în urma lecțiilor învățate din extinderile anterioare [4, p. 12].

În fine, este important să luăm în considerare condițiile economice și sociale specifice ale țărilor candidate, similar cu ceea ce s-a întâmplat în timpul celei de-a cincea extinderi a UE, când diferențele între statele candidate nu au afectat implementarea acquis-ului comunitar.

În analiza procesului de integrare europeană a statelor din Balcanii de Vest și a Europei Centrale, este esențial să examinăm atât dimensiunile externe, cât și cele interne, pentru fiecare stat în parte, în loc să le privim ca pe un întreg.

Slovenia (stat membru UE) a devenit parte a Uniunii Europene încă din 2004, evidențiind avansul său politic și economic în comparație cu alte state din regiune. Transformarea rapidă către o economie de piață eficientă a Sloveniei a fost un exemplu notabil în procesul de integrare europeană, facilitată de legăturile economice strânse stabilite cu comunitatea europeană încă din anii 1970. Aceste legături precoce au favorizat tranziția țării către Vest după obținerea independenței și au stimulat dezvoltarea relațiilor economice cu UE.

În cadrul procesului său de integrare europeană, Slovenia a evidențiat un nivel înalt de transparență, făcând publice procesele de negociere și implicând activ parlamentul și societatea civilă în pregătirea negocierilor. Acest aspect constituie un exemplu semnificativ pentru Republica Moldova, care poate adopta practicile de transparență și participare activă în procesele de integrare europeană. Chiar la o întâlnire dintre ministrul interimar al afacerilor externe și integrării europene al Republicii Moldova, Aureliu Ciocoi, și omologul său sloven, Anže Logar, la Reuniunea ministerială a Coaliției Globale anti-ISIS, dl Ciocoi a evidențiat sprijinul continuu al Sloveniei în dialogul RM-UE și a manifestat interesul pentru împărtășirea experienței slovene în procesul de integrare europeană, ceea ce demonstrează că Slovenia este un exemplu demn de urmat. Iar după ce Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată pentru aderare la Uniunea Europeană, la data de 23 iunie 2022, Slovenia a fost primul stat cu care au demarat consultările în domeniul integrării și afacerilor europene.

Totodată, Republica Moldova poate învăța din provocările întâmpinate de Slovenia în coordonarea afacerilor europene. Acestea includ *lipsa de cadre pregătite în studii europene* (prin identificarea și abordarea acestei probleme, Republica Moldova ar putea să își consolideze resursele umane și să-și dezvolte experiența în domeniul afacerilor europene, facilitând astfel integrarea și participarea activă în procesele europene), *necunoașterea limbilor străine* (dezvoltarea competențelor lingvistice ar permite Republicii Moldova să comunice eficient și să colaboreze cu partenerii europeni, consolidând astfel poziția sa în cadrul UE și promovând interesele naționale), *lipsa unei culturi administrative moderne* (prin adoptarea unor practici administrative transparente, eficiente și orientate spre rezultate),

Republica Moldova ar putea îmbunătăți capacitatea sa de guvernare și să se alinieze mai bine la standardele și valorile europene prin adoptarea unor politici care să promoveze transparența, eficiența și responsabilitatea în administrația publică [5, p.25]. Astfel, investițiile în educație, cultură și schimburi interculturale ar putea contribui la asimilarea și promovarea valorilor europene în societatea moldovenească.

Prin consolidarea resurselor umane și dezvoltarea competențelor lingvistice, Republica Moldova ar putea să-și întărească capacitățile în negocierea și implementarea politicilor europene, facilitând astfel procesul său de integrare europeană. Îmbunătățirea guvernării și promovarea culturii europene ar consolida apartenența Moldovei la comunitatea europeană și ar crea o bază solidă pentru progresul său pe calea reformelor și modernizării.

Astfel, Republica Moldova ar putea beneficia de lecțiile învățate din dificultățile întâmpinate de Slovenia în procesul său de coordonare a afacerilor europene, adoptând măsuri adecvate pentru a aborda și depăși aceste provocări și pentru a-și consolida parcursul european, iar Slovenia să demonstreze poziția sa de promotor al extinderii UE, precum și a deschiderii de a împărtăși cu omologii moldoveni experiența relevantă acumulată în procesul de aderare a Sloveniei la Uniunea Europeană, aspecte asigurate de delegații Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Slovenia la 9 decembrie 2022 într-o întâlnire online cu reprezentanții Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova [6]. Mai mult ca atât, în noiembrie 2023 Slovenia stabilește că Raportul Comisiei Europene deja demonstrează cât de bine se pregătește R. Moldova pentru a începe negocierile de aderare [7].

Croația (stat membru UE) a devenit cel mai recent stat membru al Uniunii Europene în 2013, iar acest proces a implicat o serie de etape complexe și eforturi considerabile. Cererea de aderare a Croației la UE a fost depusă în 2003, iar negocierile pentru aderare au avut loc între 2005 și 2011. Cu toate acestea, procesul de pregătire internă a Croației a început mult înainte de a depune oficial cererea de aderare.

Analizând parcursul Croației către aderarea la UE, putem identifica mai multe aspecte importante. În primul rând, au existat dificultăți semnificative în îndeplinirea cerințelor Uniunii Europene, în special în ceea ce privește corupția, sistemul judiciar, afacerile interne și sectorul agricol. Aceste dificultăți au reprezentat obstacole importante în procesul de negociere și au necesitat eforturi considerabile pentru a fi depășite.

Un alt aspect relevant este legat de cooperarea Croației cu Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Republică Federativă Iugoslavia (TPIY). În ciuda avizelor favorabile ale Comisiei Europene, negocierile de aderare au fost amânate până în 2005 din cauza lipsei de cooperare suficiente a Croației cu TPIY. Pentru a soluționa această problemă, Croația a creat un comitet special care a elaborat un Plan de Acțiuni pentru îndeplinirea cerințelor TPIY, ceea ce a permis inițierea negocierilor de aderare în acel an [8, p. 138].

În ceea ce privește pregătirea pentru negocierile de aderare, Croația a luat mai multe măsuri importante. S-au stabilit structuri dedicate negocierilor, inclusiv numirea președintelui de negocieri și a șefului delegației naționale, precum și formarea grupurilor de negociere pentru cele 35 de capitole ale acquis-ului comunitar. Totodată, în 2005, Ministerul Integrării Europene a fost unit cu Ministerul de Afaceri Externe al Croației, consolidând astfel eforturile de coordonare a procesului de integrare europeană [9, p. 57].

Pe lângă aceste aspecte practice, Croația a primit și recomandări importante pentru a-și îmbunătăți procesul de integrare europeană. Una dintre aceste recomandări a fost să nu

trateze integrarea europeană drept un obiectiv exclusiv al politicii externe, ci să acorde mai mult control legislativ și transparență în proces prin implicarea parlamentului și a societății civile [10, p. 50].

Parcursul Croației către aderarea la Uniunea Europeană a fost un proces complex, care a necesitat eforturi considerabile și reforme semnificative în diferite domenii. Aderarea la UE a reprezentat un obiectiv strategic pentru Croația și a implicat o transformare profundă a societății și a instituțiilor sale.

Dejan Jović, profesor la Universitatea din Zagreb, analizează parcursul de integrare europeană al Croației și evidențiază câteva factori cheie care au contribuit la succesul acesteia în acest proces. Unul dintre aceste motive îl constituie evitarea sancțiunilor internaționale în anii '90, spre deosebire de vecina lor, Serbia. Acest lucru a conferit Croației un avantaj în timpul negocierilor de aderare la Uniunea Europeană, evitându-i astfel posibilele obstacole generate de sancțiuni. Mai mult decât atât, integrarea Croației în UE a furnizat un argument puternic pentru susținerea extinderii în Balcanii de Vest, contrabalansând astfel posibilele critici privind acest proces. În plus, Croația a știut să-și definească identitatea europeană în mod distinct, distanțându-se de țări precum Turcia, și a valorificat aspectul religios (fiind ultima țară catolică care nu era parte a UE) pentru a consolida sprijinul în cadrul comunității europene. Susținerea Vaticanului și relațiile strânse cu Austria au consolidat poziția Croației în eforturile sale de integrare europeană. Aceste aspecte evidențiază abordarea strategică și diversificată a Croației în cadrul procesului de aderare la UE.

În contextul eforturilor de combatere a corupției, ca recomandare Croației, Republica Moldova ar putea adopta și implementa o serie de practici eficiente observate în Croația. Un exemplu relevant este crearea unui organism specializat în combaterea corupției și a crimei organizate, similar cu Oficiul pentru Combaterea Corupției și a Crimei Organizate (USKOK) din Croația. Potrivit lui H. Butković și V. Samardžija [11], USKOK este considerat un model de bună practică datorită rezultatelor semnificative obținute înainte de aderarea Croației la Uniunea Europeană. Acest organism a reușit să efectueze arestarea unor înalți oficiali din mediul politic croat, inclusiv fostul prim-ministru și foști miniștri, demonstrând o voință politică puternică în lupta împotriva corupției.

Analizând această practică, putem identifica mai multe aspecte relevante. În primul rând, fondarea unui astfel de organism specializat indică o recunoaștere a gravității problemei corupției și a nevoii de acțiune hotărâtă pentru combaterea ei. De asemenea, eficiența USKOK în efectuarea arestărilor și în aducerea în fața justiției a unor înalți oficiali croați demonstrează că o astfel de instituție poate să funcționeze cu succes în combaterea corupției și a crimei organizate. Într-o perspectivă mai largă, adoptarea unei astfel de practici ar putea contribui la consolidarea statului de drept și la îmbunătățirea integrității instituțiilor publice în Republica Moldova. De asemenea, ar putea consolida încrederea cetățenilor în sistemul judiciar și în capacitatea statului de a combate corupția la nivel înalt.

Cu toate acestea, implementarea unei astfel de practici ar necesita nu doar voință politică, ci și resurse adecvate și sprijin din partea comunității internaționale. Este important ca Republica Moldova să urmeze exemplul Croației în elaborarea legislației și a structurilor necesare pentru combaterea corupției, adaptându-le la specificul său național și la nevoile sale actuale în domeniul luptei împotriva corupției.

În lumina experienței croate în combaterea corupției, se evidențiază câteva aspecte importante care pot servi drept repere și pentru autoritățile moldovenești [12, p. 6]:

1) *Inițierea politicilor de combatere a corupției încă de la începutul procesului de integrare europeană este crucială, având în vedere condiționalitățile impuse de Uniunea Europeană în acest domeniu.* Experiența croată evidențiază importanța demarării politicilor de combatere a corupției încă de la începutul procesului de integrare europeană. Aceasta se datorează faptului că corupția reprezintă unul dintre principalele aspecte asupra cărora Uniunea Europeană exercită condiționalități, iar abordarea acesteia de la început ar putea consolida procesul de integrare și ar putea servi drept exemplu pentru autoritățile moldovenești.

2) *Voința politică fermă și independența instituțiilor anticorupție sunt fundamentale în lupta împotriva corupției.* Legea și voința politică sunt aspecte esențiale în lupta împotriva corupției. Experiența croată arată că este necesară o determinare politică fermă pentru realizarea acestui obiectiv, iar independența instituțiilor anticorupție este crucială pentru eficacitatea măsurilor luate în combaterea corupției.

3) *Combaterea corupției este un proces de durată și necesită implementarea continuă a măsurilor preventive.* Experiența croată subliniază faptul că lupta împotriva corupției este un proces complex și de durată. Astfel, este esențial ca măsurile preventive să fie implementate și ajustate în mod constant, întrucât corupția poate fi persistentă și adaptabilă. Republica Moldova ar trebui să aibă în vedere acest aspect și să investească resurse adecvate în dezvoltarea și implementarea unor politici și strategii sustenabile de combatere a corupției.

Pe toată perioada, Croația oferă sprijin RM în procesul său de integrare europeană, fiind dispusă să împărtășească din experiența sa în acest domeniu. Astfel, în 2023 peste 100 de funcționari din instituțiile de stat din țara noastră au participat la instruirii organizate de Croația în diferite sectoare - instruirii în domeniul comunicațiilor, de fortificare a capacităților, instruirii pe marginea anumitor politici sectoriale și totul ține de reformele care au fost inițiate de Republica Moldova în parcursul său spre aderarea la Uniunea Europeană [13]. Aceste instruirii reprezintă o dovadă concretă a cooperării între cele două țări și a sprijinului acordat de Croația RM în parcursul său european. Prin aceste activități, Croația nu numai că oferă asistență practică în diverse domenii, ci și contribuie la consolidarea legăturilor bilaterale și la promovarea valorilor europene în Republica Moldova.

Totuși, analizând procesul de integrare europeană al Croației, se observă că accentul era pus pe aderarea rapidă, iar unii cercetători occidentali consideră că acest lucru a determinat o încetinire a procesului de tranziție. Astfel, este recomandabil ca Republica Moldova să adopte o abordare mai precaută și să urmeze principiul "de îndată ce suntem pregătiți" în ceea ce privește integrarea europeană. Aderarea la Uniunea Europeană ar trebui să fie văzută ca rezultatul unei perioade intense de reforme și autodisciplină, mai degrabă decât ca o soluție magică pentru problemele interne ale țării.

Serbia (*stat în proces de negocieri de aderare*) și-a depus cererea de aderare la UE în decembrie 2009, iar în martie 2012 a primit statutul de țară candidată. 21 ianuarie 2014 au început negocierile de aderare.

Primele două capitole, inclusiv cel referitor la normalizarea relațiilor cu Kosovo, au fost deschise în decembrie 2015. La 18 iulie 2016, cele două capitole cheie privind statul de drept, capitolele 23 și 24, au fost deschise. Până în prezent, din cele 35 de capitole de negociere, au fost deschise 22, dintre care două au fost închise provizoriu. Cele patru capitole din cadrul "Al patrulea cluster" - privind agenda verde și conectivitatea durabilă - au fost deschise în decembrie 2021, după o pauză de doi ani în care nu s-a deschis niciun

capitol. De atunci, nu au mai fost deschise capitole sau clustere noi. Integrarea viitoare a Serbiei în Uniunea Europeană, la fel ca și cea a Kosovo, rămâne strâns legată de dialogul dintre Serbia și Kosovo, facilitat de UE, care ar trebui să conducă la un acord global de normalizare a relațiilor lor, obligatoriu din punct de vedere legal. Serbia (la fel ca și Kosovo) nu a început încă să implementeze obligațiile ce decurg dintr-un acord revizuit la începutul anului 2023, menit să reanimeze dialogul [14].

În lumina cercetării asupra Serbiei în contextul integrării în Uniunea Europeană, se conturează câteva aspecte semnificative:

➤ Desfășurarea unui proces dificil de integrare europeană, marcat de provocări politice, în special în legătură cu problema Kosovo, reflectă complexitatea și sensibilitatea acestui proces pentru Serbia. Acest lucru subliniază importanța rezolvării conflictelor interne și a relațiilor externe pentru progresul european al țării [15]. Guvernul sârb a subliniat că negocierile de aderare la Uniunea Europeană nu ar trebui să fie condiționate de statutul regiunii Kosovo. Într-o declarație din septembrie 2012, comisarul UE pentru extindere, Ștefan Füle, a clarificat că UE nu va solicita ca Serbia să recunoască Republica Kosovo înainte de a fi admisă în organizație.

➤ Îmbunătățirea relațiilor cu Kosovo și capturarea unor figuri importante acuzate de crime de război au reprezentat realizări majore în cadrul procesului de integrare europeană a Serbiei. Aceste evoluții au contribuit la consolidarea poziției Serbiei în cadrul negocierilor de aderare și la obținerea statutului de stat candidat [16, p. 76].

➤ Consensul politic intern în privința aderării la UE și voința politică puternică sunt considerate catalizatori esențiali pentru modernizarea și dezvoltarea Serbiei. Recomandările privind elaborarea unui nou program de integrare europeană și adoptarea unui plan de acțiuni legislative arată necesitatea unei abordări coerente și concentrate pentru atingerea obiectivelor europene. În timpul vizitei în Belgrad a Înaltului Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate al UE, Catherine Ashton, s-a evidențiat că Serbia este într-o poziție favorabilă pentru a deveni membru al UE până în 2025. S-a subliniat că obiectivul țării este să finalizeze reformele interne până în 2023 pentru a avansa în acest sens.

➤ Problemele teritoriale și conflictele interne reprezintă obstacole semnificative în calea integrării europene pentru Serbia. După aproape un deceniu de discuții mediate de Uniunea Europeană între Kosovo și Serbia, în 2023, cele două părți au convenit să pună în aplicare un acord pentru normalizarea relațiilor. Cu toate acestea, în ciuda progreselor înregistrate, mai există unele dezacorduri între cele două părți. Chiar dacă Serbia nu a semnat încă acordul, părțile au recunoscut că finalizarea discuțiilor reprezintă o recunoaștere de facto între Kosovo și Serbia. Acest Acord are ca obiectiv facilitarea liberei circulații între Kosovo și Serbia, recunoașterea reciprocă a documentelor de identitate și a pașapoartelor, precum și promovarea cooperării economice și a oportunităților de angajare. Acesta implică, de asemenea, angajamentul UE de a organiza o conferință a donatorilor pentru a susține investiții și asistență financiară pentru ambele țări. Cu toate acestea, UE a subliniat că este esențial ca ambele părți să își îndeplinească obligațiile asumate în cadrul acordului și avertizează că nerespectarea acestora ar putea avea consecințe negative asupra procesului lor de aderare la UE și asupra asistenței financiare primite [17]. Astfel de probleme teritoriale și conflicte interne le are și RM, iar gestionarea acestor probleme și normalizarea relațiilor cu vecinii sunt cruciale pentru avansarea procesului de integrare europeană.

Prin urmare, lecțiile învățate din experiența Serbiei (una din cele mai dificile cazuri de aderare) în integrarea europeană pot oferi repere importante pentru Republica Moldova, în abordarea provocărilor și priorităților în cadrul procesului de aderare la UE.

Situația din **Muntelegru** (*stat în proces de negocieri de aderare*) diferă de cea din Serbia. În 2008, noul stat a depus cererea de aderare la Uniunea Europeană și i s-a acordat statutul de stat candidat în 2010, iar în 2012 - s-au deschis negocierile de aderare. În mai 2023, Josep Borrell, înaltul reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și politică de securitate, a anunțat că Muntelegru este țara candidată la statutul de membru al UE cea mai apropiată de aderare. Cu toate acestea, oficialul european a subliniat că Muntelegru ar trebui să continue reformele, cu accent pe consolidarea statului de drept.

De asemenea, Muntelegru a reușit cu succes să îndeplinească o serie de priorități stabilite de Uniunea Europeană deja în 2010, inclusiv în domenii precum *cadru legislativ pentru alegeri* (Muntelegru a efectuat reforme legislative pentru a asigura un proces electoral corect și transparent), *rolul legislativ și de control al parlamentului* (a fost consolidat rolul parlamentului în procesul legislativ și în supravegherea puterii executive), *reforma administrației publice* (au fost implementate reforme pentru a îmbunătăți eficiența și transparența administrației publice), *reforma judiciară* (au fost întreprinse măsuri pentru a îmbunătăți independența, eficacitatea și integritatea sistemului judiciar), *lupta împotriva corupției* (Muntelegru a luat măsuri concrete pentru a combate corupția la toate nivelurile), *a crimei organizate* (s-au întreprins acțiuni pentru a combate și descuraja activitățile infracționale ale grupurilor organizate) și *promovarea libertății mass-media și cooperarea cu societatea civilă* (s-au promovat libertatea de exprimare și s-a încurajat participarea societății civile în procesele decizionale), *implementarea cadrului anti-discriminare* (Muntelegru a luat măsuri pentru a preveni și a combate discriminarea pe criterii de rasă, etnie, religie, gen sau orientare sexuală), *remediarea situației deportaților* (au fost întreprinse acțiuni pentru a proteja drepturile și interesele persoanelor strămutate sau deportate). Prin îndeplinirea acestor priorități, Muntelegru a demonstrat angajamentul său față de valorile și standardele europene, ceea ce a condus la recunoașterea sa ca stat candidat și la inițierea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană (Comisia Europeană, luând în considerare concluziile Consiliului din decembrie 2011, a stabilit că Muntelegru îndeplinește criteriile și a inițiat negocierile de aderare în 2012). În general, Muntelegru este perceput ca un lider regional în ceea ce privește integrarea europeană.

În cadrul noii strategii adoptate de Uniunea Europeană în procesul de aderare, se observa o abordare diferită, mai precis în ceea ce privește deschiderea capitolelor esențiale referitoare la statul de drept. Astfel, capitolul 23, care se axează pe reforma sistemului judiciar și drepturile fundamentale, și capitolul 24, care abordează justiția, libertatea și securitatea, au fost deschise încă din primele etape ale negocierilor, începând din decembrie 2013. Până în prezent, toate cele 33 de capitole de negociere au fost examinate, însă doar trei au fost închise provizoriu. Ultimul capitol esențial care rămâne deschis (cel referitor la politica în domeniul concurenței) a fost inițiat în iunie 2020 [14].

În lumina analizei asupra procesului de integrare europeană a Muntelegrului, se remarcă mai multe aspecte relevante:

➤ Prioritatea acordată integrării europene imediat după obținerea independenței a evidențiat angajamentul ferm al Muntelegrului față de acest obiectiv. Obținerea statutului de stat candidat a fost considerată o realizare semnificativă a diplomației Muntelegrului și a consolidat aspirațiile sale europene.

➤ Crearea Consiliului Național pentru Integrare Europeană a fost un pas important în procesul de pregătire pentru aderarea la UE. Cu toate acestea, funcționarea și eficacitatea acestui consiliu au fost criticate, subliniindu-se întâlnirile rare și lipsa recomandărilor concrete pentru promovarea integrării europene. Această experiență poate oferi lecții importante pentru alte state aspirante, inclusiv Republica Moldova, în ceea ce privește necesitatea unei coordonări mai eficiente și a unei implicate mai mari a societății civile în procesul de integrare europeană.

➤ Practica implicării sectorului civic în grupurile de lucru pentru negocierile cu UE reprezintă un aspect distinctiv al procesului de integrare europeană a Muntenegrului. Acest lucru a permis o colaborare mai strânsă între sectorul public și privat și a contribuit la obținerea unor rezultate mai bune în negocierile de aderare. Cu toate acestea, există încă loc pentru îmbunătățiri în ceea ce privește transparența și partajarea informațiilor din partea guvernului, aspecte care pot fi luate în considerare și de alte state aspirante, inclusiv Republica Moldova.

Muntenegru, sub conducerea președintelui Jakov Milatović, își conturează parcursul către aderarea la Uniunea Europeană, anticipând un posibil moment al integrării în jurul anului 2028. Într-un interviu pentru Frankfurter Allgemeine Zeitung, Milatović a subliniat că toate capitolele de negociere ar putea fi finalizate până la sfârșitul anului 2026, deschizând calea pentru ratificarea acordului de aderare în 2027 și aderarea efectivă în 2028. Prin implicarea în NATO și sprijinul constant pentru politicile UE, Muntenegru se afirmă ca un partener de încredere și avansat candidat la aderarea la UE. Milatović se bazează pe sprijinul primit din partea autorităților europene și subliniază importanța continuării reformelor interne, cu accent pe consolidarea sistemului judiciar, pentru a asigura progresul în procesul de aderare.

Continuarea reformelor interne, cu concentrare pe consolidarea sistemului judiciar (cap.23), este crucială pentru progresul Muntenegrului în procesul său de aderare la Uniunea Europeană din mai multe motive: *conformitatea cu standardele europene* (Uniunea Europeană pune mare accent pe statul de drept și independența sistemului judiciar în țările candidate. Prin consolidarea sistemului judiciar conform standardelor europene, Muntenegru își demonstrează angajamentul pentru respectarea valorilor și principiilor UE); *combaterea corupției și crimei organizate* (un sistem judiciar puternic și independent este vital în lupta împotriva corupției și crimei organizate, care reprezintă preocupări majore pentru Uniunea Europeană. O justiție eficientă și corectă este esențială pentru asigurarea conformității cu cerințele UE în aceste domenii; *creșterea încrederii investitorilor și a cetățenilor* (un sistem judiciar robust și transparent inspiră încredere atât investitorilor străini, cât și cetățenilor Muntenegrului. O justiție independentă și echitabilă sporește stabilitatea și predictibilitatea mediului de afaceri, stimulând investițiile și creșterea economică); *facilitarea cooperării judiciare internaționale* (odată cu aderarea la UE, Muntenegru va deveni parte a unui sistem judiciar european mai larg și va fi necesar să coopereze cu autoritățile judiciare ale altor state membre. Un sistem judiciar eficient și bine consolidat facilitează această cooperare și contribuie la combaterea criminalității transfrontaliere și a terorismului).

Prin urmare, investiția continuă în consolidarea sistemului judiciar este esențială pentru progresul Muntenegrului în procesul său de aderare la Uniunea Europeană și pentru construirea unei societăți juste, transparente și prospere.

Cu toate acestea, tulburările din țară, cât și instabilitatea politică stagnează acest proces mult așteptat de cetățenii țării, în ultimii ani.

Referindu-ne la cel mai recent stat care a devenit stat candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană în 2014, **Albania**, observăm că negocierile privind Acordul de Stabilizare și Asocieră între Albania și Uniunea Europeană au fost inițiate în 2003 și finalizate în 2006, cu intrarea în vigoare a acordului în 2009. Cererea de aderare a fost depusă în 2009, însă rapoartele Uniunii Europene din anii precedenți au fost critice, remarcând situația dificilă dintre guvernare și opoziție și eșecul reformelor.

Prin urmare, în Opinia privind cererea de aderare a Albaniei din 2010, Comisia Europeană a subliniat necesitatea ca Albania să îndeplinească anumite criterii specifice unui stat membru și să satisfacă cele 12 priorități identificate în opinie înainte de lansarea negocierilor de aderare. Aceste priorități identificate reflectă aspectele fundamentale pentru construirea unei societăți democratice și pentru îndeplinirea standardelor și valorilor europene, și care acoperă domenii esențiale pentru o societate democratică, cum ar fi *instituirea unui dialog politic și a unui parlament funcțional* (sunt esențiale pentru buna funcționare a democrației și pentru reprezentarea corectă a voinței cetățenilor), *reforma Codului Electoral în conformitate cu recomandările OSCE-ODIHR* (este crucial ca procesul electoral să fie transparent, echitabil și să inspire încredere în rezultatele alegerilor). Reformele în acest domeniu sunt necesare pentru asigurarea unei democrații solide), *asigurarea independenței sistemului judiciar* (un sistem judiciar independent este pilonul unei societăți democratice și este esențial pentru asigurarea statului de drept, protecția drepturilor individuale și combaterea corupției), *obținerea de rezultate tangibile în combaterea crimei organizate* (combaterea eficientă a crimei organizate este vitală pentru securitatea și stabilitatea unei țări și pentru consolidarea încrederii cetățenilor în instituțiile statului), *respectarea drepturilor de proprietate și a drepturilor omului* (respectarea drepturilor de proprietate și a drepturilor omului este unul dintre pilonii democrației și este esențială pentru protejarea libertăților individuale și a justiției sociale), *îmbunătățirea condițiilor de detenție în secțiile de poliție și penitenciare* (respectarea drepturilor persoanelor private de libertate și asigurarea unor condiții umane și demne în instituțiile de detenție sunt esențiale pentru respectarea demnității umane și pentru reabilitarea infractorilor), *protecția grupurilor vulnerabile* (asigurarea protecției și incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile, cum ar fi minoritățile etnice, femeile, copiii și persoanele cu dizabilități, este o expresie a solidarității și a respectului pentru diversitatea umană) [3, p. 580]. Aceste priorități indică că procesul de integrare europeană nu se referă doar la aspecte economice sau administrative, ci și la consolidarea valorilor democratice, a statului de drept și a drepturilor fundamentale ale omului în societate.

Analiza anterioară relevă mai multe aspecte importante în ceea ce privește parcursul Albaniei în procesul său de integrare europeană:

➤ Prioritățile stabilite de Albania în cadrul Planului Național pentru Integrare Europeană (2016-2020) reflectă angajamentul său ferm față de procesul de integrare europeană și eforturile sale de a se alinia la standardele și cerințele impuse de UE. Adoptarea acestui plan reprezintă un pas semnificativ în pregătirea Albaniei pentru statutul de stat candidat și pentru negocierile de aderare ulterioare.

➤ Implementarea reformelor prevăzute în Planul Național pentru Integrare Europeană este esențială pentru progresul Albaniei pe drumul către aderarea la UE. Acest cadru oferă o direcție clară și structurată pentru autoritățile albaneze în eforturile lor de a alinia legislația și practicile țării cu acquis-ul comunitar al UE.

➤ Condiționalitatea Uniunii Europene, prin perspectiva de a deveni stat membru, reprezintă o pârghe importantă pentru dezvoltarea continuă a Albaniei pe termen scurt și mediu. Aderarea la UE poate stimula reformele interne și poate consolida parcursul european al Albaniei, oferind astfel beneficii semnificative atât pentru țară, cât și pentru regiunea în ansamblu.

În iulie 2022, discuțiile de aderare începute de Uniunea Europeană cu Albania și Macedonia de Nord reprezintă un moment de referință în procesul de extindere al UE și marchează un pas semnificativ către integrarea acestor țări în familia europeană. Această mișcare este salutăată drept un „moment istoric” de către șefa executivă a blocului, Ursula von der Leyen, care a subliniat importanța și relevanța acestui progres pentru cetățenii albanezi și macedoneni [18]. Prin deschiderea discuțiilor de aderare, UE recunoaște eforturile și progresele remarcabile realizate de Albania și Macedonia de Nord în cadrul reformelor și alinierea la standardele europene. Acest lucru reflectă angajamentul UE de a sprijini și încuraja țările din Balcanii de Vest în parcursul lor european și de a consolida stabilitatea și prosperitatea în regiune. Ursula von der Leyen a evidențiat eforturile susținute ale celor două țări și sprijinul continuu acordat de Comisia Europeană, subliniind că acest succes este rezultatul muncii asidue și determinării acestora. Promisiunea de sprijin din partea UE sugerează că dialogul și colaborarea vor continua pentru a asigura progresul durabil al Albaniei și Macedoniei de Nord în procesul lor de aderare la Uniunea Europeană.

În martie 2023, Reuniunea Consiliului de Stabilizare și de Asocierie UE-Albania a furnizat oportunitatea de a evalua progresele înregistrate de Albania în pregătirea pentru aderare și în cadrul Acordului de Stabilizare și de Asocierie, precum și de a discuta modalități de consolidare a relațiilor dintre UE și Albania. UE a salutat orientarea strategică clară a Albaniei către UE și ambiția sa de a avansa în negocierile de aderare pe baza progreselor în reforme. Participanții au subliniat importanța continuării reformelor și a consolidării implementării acestora în beneficiul cetățenilor Albaniei. De asemenea, s-a evidențiat necesitatea alinierii continue a Albaniei la politica externă și de securitate comună a UE, în special în contextul conflictului din Ucraina și a măsurilor restrictive impuse Rusiei. UE a recunoscut eforturile Albaniei în domeniul statului de drept și a încurajat țara să intensifice lupta împotriva corupției și a criminalității organizate, precum și să adopte măsuri pentru protejarea minorităților, a libertății de exprimare și a presei libere. Totodată, s-a subliniat importanța continuării reformelor administrative și a consolidării capacității administrative a Albaniei pentru implementarea legislației UE [19].

Astfel, Albania își continuă eforturile de integrare europeană și adoptă măsuri concrete pentru a se alinia la standardele și valorile europene.

În concluzie, Republica Moldova poate învăța din experiența Albaniei că angajamentul ferm, reformele susținute și cooperarea strânsă cu UE și cu vecinii săi pot contribui semnificativ la avansarea sa în calea spre aderarea la Uniunea Europeană.

Un alt stat care își dorește aderarea la UE este **Bosnia și Herțegovina** (stat candidat). La 15 februarie 2016, Bosnia și Herțegovina și-a depus cererea de aderare la UE, în septembrie 2016, Consiliul a adoptat concluzii referitoare la cerere, cerând Comisiei să își exprime avizul. Ulterior, în mai 2019, Comisia a emis avizul său, stabilind 14 priorități-cheie pentru deschiderea negocierilor de aderare. În decembrie 2022, Bosnia și Herțegovina a primit statutul de țară candidată la UE, subliniindu-se necesitatea implementării reformelor specificate de Comisia Europeană pentru consolidarea statului de drept, combaterea corupției și gestionarea migrației. În iunie 2022, Consiliul European a cerut liderilor politici

din Bosnia și Herțegovina să finalizeze reformele constituționale și electorale în conformitate cu prioritățile stabilite. În decembrie 2023, Comisia Europeană a recomandat deschiderea negocierilor de aderare atunci când Bosnia și Herțegovina îndeplinește criteriile necesare. UE a exprimat disponibilitatea de a începe negocierile de aderare când țara va atinge aceste obiective și a solicitat Comisiei să prezinte progresele în martie 2024 [20].

Bosnia și Herțegovina se confruntă cu dificultăți semnificative în procesul său de integrare europeană, având cele mai modeste rezultate în realizarea dimensiunilor externe și interne. Câteva aspecte cheie includ:

➤ Evaluarea Comisiei Europene din anul 2000 a relevat necesitatea unor reforme ample în Bosnia și Herțegovina pentru a avansa pe calea integrării europene. Elaborarea unei foi de parcurs a subliniat importanța și complexitatea procesului de pregătire a țării pentru aderarea la UE.

➤ Semnarea Acordului de Stabilizare și Asocieră (SAA) în 2008 a reprezentat un pas semnificativ în parcursul Bosniei și Herțegovina către integrarea europeană. Acest acord a devenit primul instrument de pre-aderare al țării și a deschis calea pentru cooperarea mai strânsă cu UE în diverse domenii [21, p. 17].

➤ Uniunea Europeană subliniază domeniile care necesită redresare în Bosnia și Herțegovina pentru a avansa în procesul de integrare europeană. Aceste domenii includ reformele instituționale, lupta împotriva corupției, consolidarea statului de drept și îmbunătățirea performanței economice și sociale.

Astfel, Bosnia și Herțegovina se confruntă cu provocări semnificative în procesul său de integrare europeană, iar succesul său depinde de capacitatea sa de a implementa reforme structurale și de a îndeplini cerințele și standardele impuse de Uniunea Europeană. Prin abordarea și soluționarea problemelor identificate de către UE, Bosnia și Herțegovina poate consolida perspectivele sale europene și poate avansa pe calea către aderarea la UE.

În același timp, majoritatea locuitorilor din Bosnia și Herțegovina percep Uniunea Europeană ca pe soluția la toate problemele cu care se confruntă țara. În Strategia Națională pentru Integrare în Uniunea Europeană, adoptată în 2005, Bosnia și Herțegovina își stabilește obiectivele de integrare europeană, subliniind necesitatea promovării reformelor pentru a avansa pe calea europeană. Strategia este valabilă până la momentul obținerii de către Bosnia și Herțegovina a statutului de membru al UE cu drepturi depline, fără a stabili termene limită, o lacună semnificativă. Această strategie a fost elaborată de către Direcția pentru Integrare Europeană a Bosniei și Herțegovinei, instituită de Consiliul de Miniștri în 2002, înlocuind Ministerul Integrării Europene înființat în 2000. Această direcție, ca instituție independentă, reprezintă principalul coordonator al procesului de integrare europeană al țării. Sub conducerea sa s-au elaborat și alte documente, cum ar fi Strategia de Comunicare, pentru informarea publicului despre integrarea în UE, și Ghidul de Armonizare a legislației naționale cu cea a UE. Cu toate acestea, schimbările în Bosnia și Herțegovina sunt lente. Potrivit cercetătorului B. Brljavac, perspectiva europeană nu pare să fie un factor motivant pentru soluționarea tensiunilor interetnice dintre politicieni. Deși integrarea europeană este declarată un obiectiv strategic al țării, puțini politicieni sunt dedicați realizării acestuia. În raportul său din 2012, Consiliul Uniunii Europene salută progresul din Bosnia și Herțegovina, inclusiv crearea Consiliului de Miniștri la nivel de stat, adoptarea legilor privind ajutorul de stat, adoptarea bugetului și obținerea unui consens privind proprietatea imobiliară și de stat. Totuși, Consiliul își exprimă îngrijorarea cu privire la neimplementarea acordurilor politice, problemele etnice și situația economică dificilă a țării [3, p. 580].

În raportul din 2014 al Comisiei Europene, se evidențiază stagnarea procesului de integrare europeană în Bosnia și Herțegovina, datorată în principal lipsei de voință politică a liderilor pentru a efectua reformele necesare. Această constatare subliniază o problemă persistentă în calea progresului țării către aderarea la Uniunea Europeană și necesită o abordare mai concentrată și coordonată din partea autorităților locale și a partenerilor europeni.

Recomandările din raportul Comisiei Europene evidențiază necesitatea unei mai mari implicări politice și a unui angajament mai ferm în implementarea reformelor. În Este crucial ca Bosnia și Herțegovina să demonstreze o voință politică reală și să facă pași concreți pentru a-și îndeplini angajamentele asumate în cadrul procesului de integrare europeană.

La 15 decembrie 2022, șefii de stat și de guvern din UE, reuniți în cadrul unui summit la Bruxelles, au oficializat acordarea statutului de țară candidată Bosniei și Herțegovina, marcând astfel începutul procesului de aderare pentru această țară balcanică. Această decizie vine în urma unui acord la care au ajuns miniștrii afacerilor europene și reflectă angajamentul UE față de extinderea sa în regiunea Balcanilor Occidentali. Țară, cu o populație de 3,5 milioane de locuitori, se confruntă cu diverse provocări, inclusiv secesionismul și instabilitatea politică și economică. Cu toate acestea, acordarea statutului de candidat reprezintă un pas important spre integrarea în UE și oferă oportunitatea pentru implementarea reformelor necesare în domenii precum statul de drept, combaterea corupției și a criminalității organizate, gestionarea migrației și respectarea drepturilor fundamentale. Recomandarea Comisiei Europene din octombrie a statelor membre de a acorda statutul de candidat Bosniei și Herțegovina subliniază importanța acestui proces și sprijinul UE pentru țările din regiune în eforturile lor de reformă și aliniere la standardele europene. Integrarea în UE ar putea aduce beneficii semnificative pentru Bosnia și Herțegovina, inclusiv dezvoltare economică, stabilitate politică și consolidarea democrației [22].

În final, succesul procesului de aderare europeană în Bosnia și Herțegovina depinde în mare măsură de colaborarea strânsă și de angajamentul comun al autorităților locale și al Uniunii Europene. Este esențial să se continue eforturile pentru depășirea obstacolelor și pentru promovarea progresului și a stabilității în această regiune importantă pentru viitorul Europei. Ca finalitatea celor cercetate supra putem să deducem următoarele: în iunie 2013, intrarea Croației în Uniunea Europeană a avut un impact semnificativ în regiunea balcană. Ca urmare a experienței acumulate din acest proces, Comisia Europeană a propus îmbunătățiri ale metodologiilor de negociere în cadrul "strategiei de extindere" din perioada 2011-2012, punând un accent deosebit pe aspectele legate de statul de drept. Astfel, capitolele de negociere referitoare la reforma sistemului judiciar și la drepturile fundamentale (capitolul 23) și la justiție, libertate și securitate (capitolul 24) sunt deschise în fazele incipiente ale tuturor discuțiilor viitoare și sunt printre ultimele închise. Această abordare a fost reiterată și consolidată în comunicarea Comisiei din 5 februarie 2020, cunoscută sub numele de "Consolidarea procesului de aderare - O perspectivă credibilă de aderare la UE pentru Balcanii de Vest", care a introdus o metodologie revizuită de extindere către Balcanii de Vest. Aceasta a fost inclusă ca parte integrantă a Planului Economic și de Investiții pentru Balcanii de Vest, publicat în cadrul pachetului de extindere al Comisiei pentru anul 2020. La 8 noiembrie 2023, Comisia a adoptat un nou plan de creștere pentru Balcanii de Vest, evaluat la 6 miliarde de euro, bazat pe patru piloni și acoperind perioada 2024-2027. Obiectivul acestui plan este de a oferi regiunii o parte din avantajele aderării la UE înainte de aderare, cu o condiționalitate ex-ante puternică pentru plăți [1].

În urma situației de război din Ucraina, dar și a deciziei, din iunie 2022 a Uniunii Europene referitoare la oferirea statutului de țări candidate Ucrainei și Moldovei, urgent au început discuții intense referitoare la accelerarea integrării în UE a țărilor candidate și potențiale din regiunea Balcanilor de Vest.

4. Concluzii

Comparând negocierile cu statele din Balcanii de Vest cu cele avute cu statele din Europa Centrală și de Est, se evidențiază similitudini în structura instituțională a negocierilor și în poziția Uniunii Europene. Cu toate acestea, este important de subliniat că fiecare țară are propriile sale particularități și provocări unice, iar procesul de integrare trebuie să țină cont de aceste aspecte individuale pentru a asigura succesul și sustenabilitatea reformelor.

Analiza acestui proces de integrare europeană arată că, în ciuda eforturilor depuse, Balcanii de Vest și alte state europene, se confruntă cu provocări semnificative în calea aderării la UE. Reformele în domenii precum justiția, combaterea corupției și respectarea statului de drept sunt esențiale pentru progresul acestor state către integrarea europeană. În plus, procesul de aderare la UE necesită o voință politică puternică și angajament pe termen lung din partea liderilor și cetățenilor acestor state. Este important de subliniat că, în timp ce procesul de integrare europeană aduce beneficii semnificative, acesta implică și provocări și sacrificii. Statele candidate trebuie să fie pregătite să îndeplinească cerințele și standardele riguroase ale UE, iar acest lucru poate necesita reforme structurale și schimbări profunde în societate și în guvernare.

Astfel, procesul de integrare europeană în Balcanii de Vest este un drum complex și plin de obstacole, însă angajamentul continuu și eforturile persistente pot conduce la succesul final în realizarea acestui obiectiv.

Republica Moldova poate învăța din experiența altor țări și poate aplica aceleași principii și lecții în drumul său către aderarea la Uniunea Europeană, în vederea consolidării progresului și promovării valorilor europene în țară, printre care:

➤ *angajament ferm față de reforme* - este strategic ca Republica Moldova să demonstreze un angajament ferm și susținut față de reformele necesare pentru alinierea la standardele și valorile europene. Asta înseamnă să fie pregătită să abordeze chestiuni precum statul de drept, lupta împotriva corupției, independența instituțiilor și respectarea drepturilor omului.

➤ *combaterea corupției și reformele instituționale* - Republica Moldova se confruntă și ea cu provocări legate de corupție și de reforma instituțională. Implementarea unor măsuri eficiente împotriva corupției, reformarea sistemului judiciar și a instituțiilor democratice sunt esențiale pentru progresul său pe calea integrării europene.

➤ *consolidarea instituțiilor democratice* - Republica Moldova ar trebui să-și consolideze instituțiile democratice și să le facă mai transparente și mai responsabile în fața cetățenilor. Acest lucru implică garantarea independenței sistemului judiciar, asigurarea unei presei libere și pluraliste și creșterea participării civice în procesul decizional.

➤ *focus pe coeziune socială și incluziune* - problemele legate de diversitatea etnică, lingvistică și culturală pot fi gestionate mai eficient printr-o abordare care promovează coeziunea socială și incluziunea. Republica Moldova poate învăța din experiența țărilor UE în promovarea diversității și protejarea drepturilor minorităților.

➤ *determinarea politică* - pentru a avansa în procesul de aderare la UE, liderii politici ai Republicii Moldova trebuie să manifeste o determinare politică puternică și o voință reală

de a implementa reformele necesare. Angajamentul ferm în promovarea valorilor europene și în realizarea reformelor va fi crucial pentru succesul procesului de aderare.

➤ *implicarea societății civile* - societatea civilă din Republica Moldova joacă un rol solid în procesul de aderare la UE, prin monitorizarea și implicarea activă în implementarea reformelor. Consultarea și implicarea cetățenilor în procesul de aderare consolidează sprijinul pentru integrare și crește legitimitatea acestui proces. Este important, ca cetățenii Republicii Moldova să fie informați și să înțeleagă în detaliu implicațiile și beneficiile parcursului european al țării. Este necesar să avem o dezbatere publică extinsă și transparentă, în care să fie discutat fiecare pas al acestui drum european. Este esențial ca oamenii să fie implicați și să accepte acești pași, iar o modalitate democratică de a obține acest consens ar putea fi printr-un referendum. Slovenia oferă un exemplu relevant în acest sens, deoarece a decis să adere la Uniunea Europeană printr-un referendum. Totuși, este important de remarcat că deja 60% din moldoveni exprimă dorința de a se integra în Uniunea Europeană, un procent semnificativ având în vedere influența Rusiei în regiune. Acest lucru subliniază importanța unei implicații active a cetățenilor în luarea unei decizii atât de semnificative pentru viitorul țării.

➤ *monitorizarea și asistența internațională* - sprijinul și asistența internațională sunt esențiale pentru Republica Moldova în parcursul său european. Monitorizarea progresului și orientarea oferite de UE și alte organizații internaționale sunt importante pentru facilitarea reformelor și pentru asigurarea progresului pe calea aderării la UE.

➤ *identificarea soluțiilor pașnice și durabile a conflictului transnistrean* - având la bază respectarea suveranității și integrității teritoriale ale Republicii Moldova în cadrul frontierelor recunoscute la nivel internațional. Aceste principii sunt fundamentale pentru orice proces de negociere sau mediere a conflictului, deoarece protejează statalitatea și suveranitatea Republicii Moldova în contextul unei rezolvări durabile și sustenabile a problemei transnistrene. În plus, insistența asupra respectării acestor principii poate contribui la consolidarea încrederii între părți și la crearea unui cadru favorabil pentru dialog și cooperare pe termen lung.

În concluzie, Republica Moldova ar putea să își îmbunătățească perspectivele sale europene și să avanseze pe calea către integrarea europeană prin adoptarea și implementarea unor reforme sustenabile în concordanță cu valorile și standardele promovate de Uniunea Europeană.

Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Bibliografie

1. Extinderea Uniunii. Disponibil online: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/167/extinderea-uniunii> (accesat la 19.02.2024).
2. Serbos, S. European Integration & South Eastern Europe: Prospects & Challenges for the Western Balkans. *UNISCI Discussion Papers* 2008, 18, pp 95-112.
3. Morari, C. Western Balkan Countries on the Road of European Integration: Results and Tendencies. *CES Working Papers III* 2012, 4(3a), pp. 574-583.
4. Mayhew, A. Enlargement of the European Union: an Analysis of the Negotiations for Countries of the Western Balkans. *Sigma Paper* 2007, 37.
5. Fink-Hafner, D.; Lajh, D. Managing Europe from home: the Europeanization of the Slovenian Core Executive. Dublin European Institute, Ireland, UK, 2005, 39 p.
6. Consultările moldo - slovene în domeniul integrării europene. Disponibil online: <https://mfa.gov.md/ro/content/consultarile-moldo-slovene-domeniul-integrarii-europene> (accesat la 17.03.2024).

7. Austria și Slovenia sprijină eforturile R. Moldova de a deveni membră a UE până în 2030. Președinții Alexander Van der Bellen și Nataša Pirc Musar, într-un glas la Chișinău: „R. Moldova MERITĂ să fie în UE”. Disponibil online: <https://www.ziarulnational.md/ultima-ora-video-austria-si-slovenia-sprijina-eforturile-moldova-de-a-deveni-membra-ue-pana-in-2030-presedintii-alexander-van-der-bellen-si-natasa-pirc-musar-r-moldova-merita-sa-fie-in-ue/> (accesat la 17.03.2024).
8. Samardžija, V. Challenges of Croatia and EU Integration: Is the Fast Track Approach Possible? *International Issues Journal*, Bratislava 2005, 1, pp.52-66.
9. Samardžija, V. EU Relations with Croatia in 2005. *Mediterranean Politics* 2006, pp.138-140.
10. Tratatul de la Maastricht semnat la data de 07.02.1992, intrat în vigoare din 01.11.1993. Disponibil online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (accesat la 20.01.2024).
11. Butcovič, H., Samardžija, V. The Fight against Corruption in Moldova: Wat Can be learned from Croatian Experiences? Disponibil online: http://institut-nr.si/wp-content/uploads/2015/05/Butkovic-Samardzija_28.-29.-2015_ZG.pdf (accesat la 22.01.2024).
12. Eastern Partnership. Disponibil online: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership/moldova/> (accesat la 06.02.2024).
13. Croația sprijină Moldova în procesul de integrare europeană. Disponibil online: <https://noi.md/md/politica/croatia-sprijina-moldova-in-procesul-de-integrare-europeana> (accesat la 17.03.2024).
14. The Western Balkans. Disponibil online: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/168/balcanii-de-vest> (accesat la 17.03.2024).
15. The foreign policy of Serbia under Aleksandar Vucic presidency. Disponibil online: http://carnegieendowment.org/files/Kosovo_and_Serbia.pdf (accesat la 22.01.2024).
16. Minic, J. Reforms, Democratization and European Integration of Serbia. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs* 2007, 26(2), pp. 75-92.
17. Serbia și Kosovo au convenit asupra pașilor pentru normalizarea relațiilor în cadrul procesului mediat de UE. Disponibil online: <https://www.caleaeuropeana.ro/serbia-si-kosvo-au-convenit-asupra-pasilor-pentru-normalizarea-relatiilor-in-cadrul-procesului-mediat-de-ue/> (accesat la 17.03.2024).
18. Ursula von der Leyen @vonderleyen, President of the EU Commission. Disponibil online: <https://twitter.com/vonderleyen/status/1549288102576939008> (accesat la 18.02.2024).
19. Declarație de presă comună în urma celei de a 12-a reuniuni a Consiliului de stabilizare și de asociere UE-Albania. Disponibil online: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/03/16/joint-press-statement-following-the-12th-meeting-of-the-eu-albania-stabilisation-and-association-council/> (accesat la 17.03.2024).
20. Bosnia și Herțegovina. Disponibil online: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/enlargement/bosnia-herzegovina/#accession> (accesat la 17.03.2024).
21. Wiener, A.; Diez, T. *European Integration Theory*. Oxford University Press, Oxford, UK, 2005, 290 p.
22. Bosnia-Herțegovina a primit oficial statutul de țară candidată la aderarea la UE. Disponibil online: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/bosnia-herzegovina-a-primit-oficial-statutul-de-tara-candidata-la-aderarea-la-ue-2185523> (accesat la 18.02.2024).

Citation: Ursu, V.; Ursu, D.; Slobozianu, M. Analysis of the experience of some EU member states or states in the progress of accession to the EU – anticipated challenges and efficient strategies for the Republic of Moldova in a similar European process. *Journal of Social Sciences* 2024, 7 (1), pp. 171-187. [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(1\).14](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(1).14).

Publisher's Note: JSS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Submission of manuscripts:

jes@meridian.utm.md